

Ongekende wereldklasse in Oegstgeest

André Morsch en Mariana Izman Gouden Duo in Schuberts Winterreise

Recensie voor Pianowereld van de Zondagmatinee van 17 januari. In Cultuurhuis De Paulus, een voormalige kerk uit 1931 aan de Warmonderweg in Oegstgeest, probeert Lucien Knoedler met Musaix onder de noemer Zondagmatinees in de Paulus de klassieke muziek nieuw leven in te blazen met uitvoeringen op internationaal niveau. Dat klinkt redelijk optimistisch, gezien de beperkte middelen en lokale kleinschaligheid, onder meer tot uiting komend in maximaal 150 stoelen en een Bechstein uit 1897, die Musaix onlangs in bruikleen kreeg van het Europees Skrjabin Genootschap, maar die eerst in de revisie zou moeten om werkelijk een hoog niveau mogelijk te maken. Desondanks geschiedde er afgelopen zondag een wonder in de Paulus: bariton André Morsch en pianiste Mariana Izman vertolkten er een ontroerende en indringende Winterreise, misschien wel de mooiste liedcyclus van Schubert, die muzikaal van ongekende wereldklasse was.

Door Wenneke Savenije

Met een grote koffer stapte bariton André Morsch op zondagmiddag de Paulus binnen. Hij kwam net aangevlogen uit Genève, waar hij veertien dagen lang de rol van Papageno had gezongen in Die Zauberflöte van Mozart. Van de extraverte vogelvanger veranderen in de introverte dolende ziel uit Schuberts desolate Winterreise, vergt niet alleen een grote mentale omwenteling, maar ook een verfijnder gebruik van de stem. Hoe identificeer je je als moderne zanger met de protagonist uit de Winterreise, in 1827 – een jaar voor Schuberts vroegtijdige dood – gecomponeerd op 24 romantische gedichten van Wilhelm Müller?

Het verhaal lijkt vrij eenvoudig. Een jonge man wordt afgewezen door zijn geliefde. Hij verlaat de stad en gaat op reis. De liedcyclus voert de luisteraar mee door een ijzingwekkend winterlandchap, dat zich maar ternauwernood in menselijke termen laat beschrijven. Beekjes, bomen, kraaien en sneeuw manifesteren zich in deze witte wereld en de gedachten van de jonge man resoneren met deze verschijnselen.

Schubert doet recht aan elk woord en elke wending in de teksten van Müller: zowel de zangpartij als de pianobegeleiding interpreteren, illustreren en becommentariëren de woorden. De protagonist wordt aangeduid als 'Der Wanderer'. Hij maakt de luisteraar deelgenoot van zijn diepste zielroerselen, zijn verborgen angsten en onbekende

verlangens. Winterreise is een meesterwerk van het Romantische denken, zoals dat in het begin van de negentiende eeuw langzaam terrein wint. De hang naar het onbekende, het onbereikbare, het onwereldse en het metafysische spreekt uit de tekst van elk lied van de cyclus. Winterreise is niet zomaar een reis: het is een enkele reis naar het onbekende. 'Eine Straße muß ich gehen, die noch keiner ging zurück', heet het onheilspellend in Der Wegweiser. In het 24ste lied ontmoet de jonge man de Leiermann, de speelman met de draailier, een verpersoonlijking van de dood. In feite symboliseert Winterreise dan ook de zoektocht van de mens naar zichzelf. Maar volgens zanger Ian Bostridge, van wie onlangs een boek over de cyclus verscheen, staat Winterreise heimelijk ook symbool voor politiek-maatschappelijke kritiek op het repressieve regime van Metternich.

Terwijl de van origine Moldavische pianiste Mariana Izman zich achter de vleugel zette om met instinctieve trefzekerheid Schuberts inleidende noten tot de verbeelding te laten spreken, keerde de blik van Morsch zich naar binnen. Al rook het in de Pauluskerk een beetje muf [redactie: was dit niet juist de geur van boenwas?] en bestond het publiek grotendeels uit over de honderd grijze hoofden, vanaf het moment dat Morsch 'Fremd bin ich eingezogen....' inzette, veranderde de kerk in een magische tempel, die alle ruimte bood aan de

verbeelding en het ervaren van de diepste emoties.

Morsch, die in zijn jeugd zijn vader met een 'hele mooie bariton' Winterreise hoorde zingen en samen met hem talloze malen luisterde naar de Winterreise-opnames van Dietrich Fischer-Dieskau en Herman Prey, bleek zich deze liederen van Schubert zo intens eigen te hebben gemaakt en er zo volledig mee vergroeid te zijn, dat zijn warme en wendbare stemgeluid opwelde uit een diepe authentieke bron, van waaruit zijn stem zich op Müllers woorden (geweldige dictie) en Schuberts noten (ragfijne verklanking) ontvouwde in prachtig gekleurde, uiterst verfijnde en genuanceerde 'betogen'. Hij zong geen liederen, hij werd die liederen en viel er in het hier en nu volkomen mee samen. Morsch nam zijn publiek als de ideale 'Wanderer' mee op een universele levensreis door de ongenaakbare buitenwereld en zijn van onrust en emoties kolkende binnenwereld.

De emotionele waarachtigheid van zijn interpretatie werd gespiegeld door de gracieuze en bloedmuzikale 'pianostem' van Marianan Izman aan de vleugel. Ook bij haar welden de fraseringen schijnbaar 'vanzelf' en volkomen natuurlijk van binnenuit op, zodat het gouden duo elkaar vond en inspireerde in ijzingwekkend rake dialogen. Of het nu tedere

gevoelens van liefde en verlangen, intens verdriet, wanhoop, woede, dodelijke angst of sombere overpijnzigen over de eenzaamheid van de mens betrof, Morsch en Izman volgden de muziek met seismografische helderheid en zielsbetrokken integriteit.

Zo kreeg de door Müller verwoorde en Schubert verklankte metafysische realiteit van Winterreise een diep ontroerende en verpletterend aangrijpende lading. Dankzij de even kwetsbare als oprechte betrokkenheid van het uiterst getalenteerde duo, dat kon putten uit een grote verbeeldingskracht, een overvloed aan empathisch vermogen en een enorme rijkdom aan instrumentale en stemtechnische mogelijkheden, werd de Winterreise met zo'n oorspronkelijke en integere bevlogenheid vertolkt, dat er tranen vloeiden in de Pauluskerk. En dan te bedenken dat Morsch en Izman afgelopen zondag pas hun eerste gezamenlijke Winterreise vertolkten. Hopelijk zullen er nog vele volgen!

Wenneke Savenije is schrijfster en publicist. Haar artikelen staan onder meer in het Concertgebouwmagazine, en zij maakt deel uit van de hoofdredactie van Pianowereld. Tot voor enkele jaren was zij 27 jaar muziekmedewerker van NRC Handelsblad. Deze recensie staat op de Facebook-pagina van Pianowereld.